

Kacper Janus

Matura w formule 2023 wobec formuły 2015 – analiza prawnoporównawcza

Wprowadzenie

Egzamin maturalny stanowi bez wątpienia jeden z najważniejszych egzaminów zewnętrznych w polskim systemie edukacyjnym. Łukasz Kierznowski akcentuje dodatkowo, że „[e]gzamin maturalny należy uznać za najważniejszy w polskim systemie edukacji i szkolnictwa wyższego instrument, za którego pomocą realizują się konstytucyjne zasady powszechnego i równego dostępu do wykształcenia – w tym przypadku na poziomie wyższym”¹.

Reforma edukacji, zapoczątkowana w 2016 r. i polegająca na wprowadzeniu ośmioklasowej szkoły podstawowej oraz czteroletniego liceum ogólnokształcącego, pięcioletniego technikum i dwustopniowej szkoły branżowej, wymogła na prawodawcy wprowadzenie nowych podstaw programowych kształcenia w „nowych” typach szkół ponadpodstawowych. Zmiany związane z zakresem treści programowych muszą rzecz jasna znacznie wpłynąć na uzyskane w toku kształcenia wyniki nauczania. Koniecznym elementem reformy polskiego systemu oświaty stały się zatem zmiany w strukturze oraz modelu przeprowadzania egzaminów zewnętrznych, w tym egzaminu maturalnego.

Absolwenci dotychczasowych typów szkół (trzyletniego gimnazjum, trzyletniego liceum, czteroletniego technikum bądź szkoły zawodowej) w latach 2015-2022 zdawali i będą zdawać jeszcze przez pewien okres egzamin maturalny w formule obowiązującej od roku 2015, kiedy to prawodawca wprowadził szereg istotnych zmian w egzaminie zewnętrznym oraz dostosowywał w kolejnych latach

¹ Ł. Kierznowski, *Egzamin maturalny w Polsce. Analiza prawna*, Wydawnictwo Prawo i Partnerstwo, Białystok 2016, s. 16.

jego poziom do warunków nauczania, modyfikując choćby strukturę egzaminu czy drogę weryfikacji uzyskanej liczby punktów i wyników egzaminu dojrzałości.

W związku z rychłym zakończeniem kształcenia pierwszego rocznika absolwentów nowego systemu edukacyjnego Centralna Komisja Egzaminacyjna oraz okręgowe komisje egzaminacyjne, przy wsparciu ekspertów z Ministerstwa Edukacji Narodowej (po reformie działów administracji od 1 stycznia 2021 r. – Ministerstwa Edukacji i Nauki), opracowały nową formułę egzaminu, którą nazwano potocznie formułą 2023, w odróżnieniu od formuły 2015. Wszystkie zaproponowane i przyjęte przez prawodawcę zmiany na maturze nie zaczną jednak obowiązywać od egzaminu zaplanowanego na maj 2023 r.

Tymczasowe zmiany w arkuszach maturalnych, w związku z utrudnionym dostępem do kształcenia i koniecznością realizacji wskazanych przez prawodawcę treści wypływających z zapisów podstawy programowej, będą obowiązywały jeszcze w kolejnych latach szkolnych, czyli w 2023 i 2024 roku. Po tym okresie prawodawca zaplanował odbywanie się egzaminów dojrzałości według wszystkich przyjętych zasad, które zostały odpowiednio wcześniej ogłoszone na mocy aktów prawnych, nowelizacji ustawy o systemie oświaty oraz zostały wskazane w nowych *Informatorach* o poszczególnych egzaminach oraz ogólnych kwestiach związanych z egzaminem, zamieszczonych na stronie CKE². Prawodawca w swoich wypowiedziach oraz przyjętych rozwiązaniach legislacyjnych zmienił znacząco poziom trudności samego egzaminu maturalnego, jeśli porównuje się go z formułą sprzed 2023 r., starając się zbliżyć jego wymagania i charakter do tych sprzed reformy z lat 90. ubiegłego stulecia³.

Tymczasowe zmiany na egzaminach w latach 2023–2024

Wprowadzone zmiany na egzaminie dojrzałości dla absolwentów szkół średnich, techników oraz szkół branżowych, zgodnie z Ustawą z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty i ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw zostały przedłużone na następne dwa lata szkolne⁴. W roku szkolnym 2022/2023 do egzaminu

² Mowa o *Informatorach o egzaminie maturalnym od roku szkolnego 2022/2023*, Centralna Komisja Egzaminacyjna, Warszawa 2021, <https://cke.gov.pl/egzamin-maturalny/egzamin-maturalny-w-formule-2023/informatory/> [dostęp: 10.05.2022].

³ J. Suchecka, *Matura 2023 nie będzie tak trudna, jak chciał minister Czarnek*, <https://tvn24.pl/premium/matura-2023-nie-bedzie-az-tak-trudna-jak-zapowiadano-prace-juz-trwaja-5467779>, [dostęp: 01.06.2022].

⁴ Dz. U. poz. 1116.

maturalnego przystąpią absolwenci czteroletniego technikum, absolwenci trzyletniego liceum oraz ci, którzy będą chcieli poprawić wynik uzyskany na świadectwie, w tym zdający, którzy zadeklarują chęć ponownego zaliczenia egzaminu w sytuacji, gdy nie zdali go w poprzednich latach. Abiturienti ci będą przystępowali do egzaminu w formule z roku 2015. Inną grupą przystępujących do matury będą absolwenci nowego systemu kształcenia, którzy ukończyli w roku szkolnym 2017/2018 ośmioletnią szkołę podstawową i kształcili się w czteroletnim liceum i szkole branżowej. Obie formuły egzaminu – zarówno ta z roku 2015, jak i 2023 będą zatem współistniały obok siebie jeszcze przez następne siedem lat, do roku szkolnego 2028/2029⁵, kiedy absolwenci z pierwszej formuły egzaminacyjnej będą musieli obowiązkowo przystępować do egzaminu w „nowej” dla nich formule, jeśli nie uzyskają wymaganego ustawowo progu zdania egzaminu, który wynosi 30% punktów możliwych do uzyskania lub będą chcieli podnieść wyniki z egzaminów. Tymczasowe zmiany w latach 2023 oraz 2024 zostały uregulowane prawnie poprzez wspomnianą nowelizację ustawy o systemie oświaty. Egzaminu zewnętrzne w latach 2022/2023 oraz 2023/2024 zawierają interesujące zmiany, które zostały wprowadzone na mocy poszczególnych aktów prawnych i odbiegają od dotychczasowych rozwiązań legislacyjnych, ułatwiających maturzystom uzyskanie świadectwa dojrzałości w związku z trudnym okresem ograniczenia funkcjonowania szkół i placówek oświatowych oraz czasem zdalnego nauczania.

Najważniejszą zmianą, która będzie obowiązywała jeszcze przez dwa następne lata jest fakt przeprowadzenia egzaminu maturalnego na podstawie wymagań egzaminacyjnych. Wymagania, stanowiące załącznik nr 2 do Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z 16 grudnia 2020 r. zmieniającego rozporządzenie w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19⁶ pojawiły się po raz pierwszy

⁵ CKE, opracowując harmonogram wdrażania egzaminu maturalnego w kolejnych latach szkolnych, musiała uwzględnić konieczność regulacji prawnych, umożliwiających absolwentom zdawanie egzaminu przez następnych pięć lat po pierwszym podejściu do egzaminu (zob. art. 44zzn ustawy o systemie oświaty oraz § 11kzzz ust. 1 i 2 Rozporządzenia Ministra Edukacji i Nauki z dnia 20 marca 2020 r. w sprawie szczególnych rozwiązań w okresie czasowego ograniczenia funkcjonowania jednostek systemu oświaty w związku z zapobieganiem, przeciwdziałaniem i zwalczaniem COVID-19 – Dz. U. poz. 493, z późn. zm.). Najdłużej (do roku 2028/2029) egzamin w Formule 2015 będą mogli zdawać absolwenci branżowej szkoły II stopnia (po gimnazjum + BS I). Więcej nt. harmonogramu „wygaszania” egzaminu: *Tabela 3. INFORMATOR o egzaminie maturalnym od roku szkolnego 2022/2023. CZĘŚĆ OGÓLNA*, s. 14.

⁶ Dz. U. poz. 2314.

na maturze w roku szkolnym 2021/2022 i stanowią prawodawczą odpowiedź na pandemiczne przeciwności nauczania, które spotkały uczniów. Wymagania egzaminacyjne są swojego rodzaju „ograniczoną” wersją niektórych treści oraz wymagań z podstawy programowej⁷, gdyż, jak słusznie wskazuje Ośrodek Rozwoju Edukacji, „[f]orma nauczania zdalnego nie dawała możliwości szczegółowego realizowania wszystkich wymagań podstawy programowej, jak to było w przypadku nauczania stacjonarnego. Dlatego pojawiła się propozycja zawężenia zakresu wymagań podstawy programowej na egzaminie maturalnym”⁸. Wprowadzenie udogodnień, jakimi są wymagania egzaminacyjne, stanowiące kompromis pomiędzy ograniczeniami wynikającymi z okresu nauki zdalnej oraz koniecznością wykazania wiedzy i umiejętności absolwenta, pozytywnie zaopiniowało wiele podmiotów, do których projekt ten, w ramach konsultacji nad rozporządzeniem w 2021 r. oraz nowelizacją ustawy z 2022 r., został skierowany. Wśród nich należy wskazać m.in. Najwyższą Izbę Kontroli, Związek Nauczycielstwa Polskiego oraz Konferencję Rektorów Akademickich Szkół Polskich⁹. NIK wskazuje dodatkowo, że wprowadzenie takiego rozwiązania „[p]ozwoliło (...) uwzględnić trudne warunki uczniów w zdobywaniu wiedzy w okresie epidemii i ocenić postępy w nauce adekwatnie do tych utrudnień”¹⁰.

Tymczasowe zmiany objęły także wszystkie przedmioty egzaminacyjne na poziomie podstawowym. Poza faktem przeprowadzenia egzaminów na podstawie wymagań egzaminacyjnych zmieniła liczbę zadań egzaminacyjnych i punktów. Warto zarysować kilka zmian w strukturze egzaminów na poziomie podstawowym oraz wspomnieć o epizodycznych zmianach (choć niewielkich) na poziomie rozszerzonym.

W przypadku języka polskiego za rozwiązanie zadań w roku szkolnym 2022/2023 będzie można uzyskać maksymalnie 60 punktów, a sam egzamin będzie się składał z trzech części egzaminacyjnych: „Język polski w użyciu” (czytanie ze zrozumieniem, argumentowanie, znajomość zasad i posługiwanie

⁷ *Podstawa programowa kształcenia ogólnego dla gimnazjów i szkół ponadgimnazjalnych, których ukończenie umożliwi uzyskanie świadectwa dojrzałości po zdaniu egzaminu maturalnego*, [w:] *Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z 27 sierpnia 2012 r. w sprawie podstawy programowej wychowania przedszkolnego oraz kształcenia ogólnego w poszczególnych typach szkół* (Dz. U. poz. 977).

⁸ *Egzamin maturalny w 2021 roku. Vademecum nauczyciela. Geografia*, Warszawa 2021, s. 4.

⁹ Zob. *Informację o wynikach kontroli. FUNKCJONOWANIE SZKÓŁ W SYTUACJI ZAGROŻENIA COVID-19*, (KNO.430.006.2021), Warszawa 2021, s. 67; *Uwagi KRASP (KRUP) do projektu Ustawy (...) z dnia 7 lipca 2021 r.* (KRASP/171/2021); Pismo ZNP z dnia 22 lipca 2021 r. (ZPE/022/24/EKK/21).

¹⁰ *Ibidem*.

się poprawną polszczyzną, notatka syntetyzująca), za który absolwent będzie mógł uzyskać maksymalnie 10 pkt., a nie 13, jak zakładano początkowo. Druga część składowa, umieszczona w arkuszu razem z „Językiem polskim w użyciu”, będzie obejmowała test historycznoliteracki, który będzie wymagał znajomości problematyki lektur obowiązkowych. Za tę część postanowiono w latach 2023–2024 przyznać maksymalnie 15 pkt. a nie 22 pkt., jak zakładano w reformie egzaminu w formule z 2023 r. Ostatnia część będzie obejmowała wypracowanie, które będzie zawierało dwa tematy, przy czym zmianie uległa długość wypracowania. Przesunięto dolną granicę minimalnej liczby wyrazów z 400 na 300. Epizodyczne elementy zmian będą także obejmowały listę lektur obowiązkowych, bowiem niektóre pozycje zostały usunięte z listy lektur, która znajduje się w wymaganiach egzaminacyjnych. Poza tym dwie pozycje (*Odyseja* Homera oraz *Nie-Boska Komedia* Krasińskiego) oraz wybrane wiersze pisarzy okresu wojny i okupacji w przedstawionych przez prawodawcę wymaganiach zostały przesunięte z poziomu podstawowego do rozszerzonego. Za cały egzamin maturalny absolwent formuły 2023 będzie mógł uzyskać maksymalnie 60 pkt., przy czym część pierwsza będzie stanowić 17% wszystkich punktów, druga – 25%, zaś wypracowanie 58%. Odpowiednio, w porównaniu z formułą 2015, wydłużono czas egzaminu do 240 minut.

W przypadku egzaminu maturalnego z matematyki zmianie uległy wymagania programowe, gdyż ograniczono niektóre działy matematyczne i wymagania dot. geometrii. Porównując natomiast egzamin w formule 2015 oraz w formule 2023 zauważamy, że przy pozostawieniu takiej samej liczby zadań (29 pkt. za zadania zamknięte i 17 pkt. za zadania otwarte) zdecydowano jednak o niewspółmiernym zwiększeniu liczby zadań otwartych. Egzamin w formule 2023 będzie zawierał od siedmiu do maksymalnie trzynastu zadań otwartych, zaś w formule 2015 liczba tych zadań wynosiła siedem, a przed zmianami w 2020 r. dziewięć. Zwiększeniu uległ natomiast czas rozwiązania zadań w arkuszu, lecz tylko o 10 minut (ze 170 minut do 180 w formule 2023).

Egzamin z języka obcego nowożytnego, do którego przystąpienie i uzyskanie wymaganej liczby punktów jest warunkiem uzyskania świadectwa dojrzałości, także będzie w okresie „przejściowym” przeprowadzany na podstawie wymagań egzaminacyjnych. Zmianie nie uległ czas trwania egzaminu. Prawodawca nie zdecydował się wydłużyć czasu na rozwiązanie arkuszy. Za poprawne rozwiązanie wszystkich zadań absolwent będzie mógł uzyskać 60 pkt., w tym ok. 53% za zadania zamknięte oraz ok. 47% za zadania otwarte. Prawodawca postanowił jednak obniżyć poziom biegłości językowej egzaminu,

wyrażany w skali ESOKJ. Z poziomu B2+, przy czym zachowano poziom B1+ w zakresie rozumienia ze słuchu, zaś rozumienia tekstów pisanych do B1. Od roku 2022/2023 absolwent będzie musiał obowiązkowo przystąpić do egzaminu ustnego z języka obcego.

Zmiany, które objęły absolwentów czteroletniego liceum ogólnokształcącego i od roku 2024 r. pięcioletniego technikum, należy ocenić z jednej strony pozytywnie, gdyż stwarzają odpowiednio dopasowany poziom egzaminu do jego państwowego charakteru. Jednak należy zwrócić uwagę na fakt, że przez okres dwóch lat uczniowie ci, tak samo jak absolwenci z lat poprzednich, pobierali naukę w formie nauczania zdalnego. Matura w formule 2023 w kolejnych dwóch latach powinna zostać dopasowana do poziomu wymagań i rzeczywistości zdalnego nauczania, które w różnych szkołach przybierało inne formy, wykorzystywało bowiem różne metody kształcenia na odległość. Należałoby jednak w latach „przejściowych”, tj. przez okres dwóch kolejnych lat szkolnych, zaniechać stosowania niektórych zadań i rozwiązań, choćby odstąpić od przeprowadzenia części ustnej matury tak, aby absolwenci faktycznie mogli sprawdzić swoją wiedzę rzetelnie i sprawiedliwie, mimo okoliczności od nich niezależnych.

Zmiany w strukturze egzaminu maturalnego w formule 2023, obowiązujące od 2025 r.

Pierwszym *novum*, które zostanie wprowadzone dla absolwentów formuły 2023, będzie konieczność przystępowania do egzaminu maturalnego w części ustnej. W latach 2020-2022 trzy kolejne roczniki absolwentów nie musiały składać egzaminu z języka polskiego oraz języka nowożytnego lub języka mniejszości narodowej/ojczystego w części ustnej bez określenia poziomu. Wydane rozporządzenie przewiduje natomiast konieczność przystąpienia do tej części egzaminu, warunkując próg zdawalności na przewidziane w art. 44złzł ust. 1 pkt. 1-2 ustawy o systemie oświaty¹¹ oraz zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 1-2 oraz ust. 2 ustawy nowelizującej u.s.o. 30% punktów, przy czym sama formuła egzaminu maturalnego, szczególnie z języka polskiego, uległa zmianie, którą warto rozważyć z prawniczego punktu widzenia. Poniższa tabela prezentuje najważniejsze zmiany wprowadzone przez prawodawcę, które są związane z nowo obowiązującą formułą egzaminu dla absolwentów ośmioklasowej szkoły podstawowej i szkół średnich, technicznych oraz branżowych.

Tab. Najważniejsze zmiany prawodawcze dotyczące egzaminów obowiązkowych, wynikające z aktów prawnych dotyczących egzaminu maturalnego w formule 2015 oraz w formule 2023.

¹¹ Ustawa z dnia 7 września 1991 r. o systemie oświaty (Dz. U. Nr 95 poz. 425).

Formuła matury Zmiana prawodaw- cza	Formuła 2015	Formuła 2023 (zmiany, które będą obowiązy- wały od 2025 r.)
Akt prawny regulują- cy zasady przeprowa- dzenia egzaminu	Rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej z dnia 21 grudnia 2016 r. w sprawie szczegółowych warunków i sposobu przeprowadzania egzaminu maturalnego (Dz. U. poz. 2223 z późn. zm.)	Rozporządzenie Ministra Edu- kacji i Nauki z dnia 26 lutego 2021 r. w sprawie egzaminu maturalnego (Dz. U. poz. 482)
Część ustna	Egzamin maturalny w części ustnej z j. polskiego, j. mniejszości narodowej, mniejszości etnicznej i j. regionalnego trwa ok. 15 minut i składa się z dwóch części (jedno zadanie): wypowiedzi monologicznej zdającego dot. zadania oraz rozmowy zdającego z zespo- łem przedmiotowym dot. zagadnienia określonego w poleceniu (por. § 46 ust. 1-3); - Egzamin maturalny w części ustnej z j. obcego nowożytnego trwa ok. 15 minut. Zestaw zadań egza- minacyjnych składa się z 3 zadań sprawdzających (§ 47 ust. 1 -2).	Część ustna egzaminu matu- ralnego z języka polskiego trwa nie dłużej niż 15 minut i składa się z dwóch części: dwóch wypowiedzi monologo- wych dot. wylosowanych zadań, trwających łącznie ok. 10 minut oraz rozmowy zdającego z zespołem dot. zagadnień okre- ślonych w poleceniach do obu zadań lub do jednego z tych zadań, utworu literackiego albo innego tekstu kultury, w tym materiału ikonograficznego. (por. § 25 ust. 1, 4) - Zadania na egzamin ustny będą jawne, w tym pierwsze zadanie z puli zadań jawnych, drugie zaś spoza tej puli, do której zdający nie ma wcze- śniej dostępu; - Egzamin maturalny w części ustnej z j. obcego nowożytnego pozostaje bez zmian. Taka sama forma, jak w formule 2015 (§ 27 ust. 1).
Część pisemna z j. polskiego	Czas trwania egzaminu: 170 min. (§ 57 ust. 1 pkt 1).	Egzamin trwa 240 min. (§ 37 ust. 1 pkt 1).
Część pisemna z matematyki	Czas trwania egzaminu: 170 min. (§ 60 ust. 1 pkt 1).	Czas trwania egzaminu: 180 min. (§ 40 ust. 1).
Część pisemna – j. obcy nowożytny	Prawodawca zachował identyczne zasady przeprowadzenia egzaminu z języka obcego nowożytnego jak w formule 2015.	
Inne zmiany prawno- dawcze	Liczba zestawów zadań na egzamin: co najmniej 100 (§ 44 ust. 2);	

Termin na przedłożenie dowodu uiszczenia opłaty za egzamin maturalny do dyrektora OKE: do 7 lutego (§ 78 ust. 2).	Liczba zestawów zadań na egzamin: co najmniej 200 (§ 25 ust. 2);	
Termin został wydłużony do 7 marca każdego roku szkolnego (§ 55 ust. 2).		

Źródło: opracowanie własne, na podstawie: aktów prawnych przywołanych w tabeli oraz Informatora o egzaminie maturalnym od roku szkolnego 2022/2023. Część ogólna, opracowanie: Centralna Komisja Egzaminacyjna, Warszawa 2021

Odnosząc się do wskazanej w tabeli puli zadań jawnych na egzamin maturalny, należy zauważyć, że stanowi ona nowe w dotychczasowym systemie egzaminów zewnętrznych rozwiązanie prawodawcze. Warto zaznaczyć, że przyjęte rozwiązanie stanowi ułatwienie dla zdających, którzy będą przygotowawali się do egzaminu. Jak zaznaczył dyrektor CKE: „[p]rzygotowywanie się z tych zagadnień będzie rozwojowe, bo ta wiedza przyda się też przy części pisemnej egzaminu. To oczywiście nie oznacza, że nauczyciele mają nie omawiać innych tematów dotyczących lektur. To jest lista zagadnień na egzamin ustny, a nie lista tego, co ma robić nauczyciel na lekcji”¹². Zmiany wprowadzone ustawą nowelizującą należy ocenić pozytywnie, biorąc w szczególności pod uwagę zmianę struktury całego egzaminu, którego kształtowanie należy do wyłącznej kompetencji ministra właściwego do spraw oświaty i wychowania.

Zmiany egzaminacyjne objęły także treść zadań egzaminacyjnych, za których przygotowanie odpowiedzialna jest CKE w porozumieniu z OKE (art. 9c ust. 1a pkt. 2 u.s.o.). Zmiany te w większości arkuszy z przedmiotów dodatkowych na poziomie rozszerzonym wydają się niewielkie, jednak należy wspomnieć o egzaminie z języka polskiego na poziomie rozszerzonym. Prawodawca w porozumieniu z odpowiednimi organami odpowiedzialnymi za przeprowadzenie egzaminów zewnętrznych zmienił zupełnie strukturę zadań z tego egzaminu. W formule 2015 zdający konstruował samodzielną wypowiedź pisemną na jeden z dwóch tematów. W formule 2023 absolwent będzie rozwiązywał dwie części egzaminu: test oraz wypracowanie. Nowa formuła egzaminu, która będzie obowiązywała od roku 2025, gdyż przez dwa następne lata zdający

¹² Zob. wypowiedź dyrektora Centralnej Komisji Egzaminacyjnej M. Smolika [w:] J. Suchecka, *Lista 280 pytań na maturę w 2023 roku (...)*; <https://tvn24.pl/polska/matura-2023-pytania-z-jezyka-polskiego-ujawnione-zadania-opublikowala-cke-5399113> [dostęp: 10.06.2022]

przystąpią tylko do części drugiej – wypracowania, znacznie odbiega od tej, z którą mierzyli się absolwenci z lat wcześniejszych. Zadania egzaminacyjne będą oparte na fragmencie lub całości utworu z listy lektur obowiązkowych (od 2025 r. łącznie ponad 60 pozycji – lektury z poziomu podstawowego i rozszerzonego), a wypracowanie będzie wymagało konkretnego odwołania do lektury obowiązkowej, czego nie musieli czynić absolwenci z lat 2015-2022. Zmiany prawodawcze poczynione w egzaminie z języka polskiego znacząco wyróżniają się spośród wszystkich przyjętych w egzaminach maturalnych i stwarzają niejako „elitarny” charakter tego testu wiedzy dla absolwentów, odchodząc, choć tylko w części, od znanej formuły sprzed siedmiu lat.

Wszystkie zmiany, które zostały wprowadzone zarówno na mocy ministerialnego rozporządzenia, jak i nowelizacji ustawy o systemie oświaty, znacząco modyfikują strukturę egzaminu dojrzałości. Egzaminy ustne zostały oparte na nowym rozwiązaniu, które ułatwi pracę z lekturami i pozwoli samodzielnie opracować czy dostosować wypowiedź do zasad oceniania. Zmiany w czasie trwania poszczególnych egzaminów wydłużają możliwość pracy z arkuszem egzaminacyjnym, lecz przy podobnej licznie zadań jak w formule 2015 (np. z matematyki) czas ten winien zostać jeszcze bardziej dostosowany do rzeczywistego tempa rozwiązania zadań, w którym zdający będą mogli wykazać się wiedzą i umiejętnościami. Nowa formuła egzaminu, obowiązująca w jej „pełnym” zakresie, będzie stanowiła znaczące wyzwanie dla nauczycieli i samych zdających. Rozwiązania prawodawcze ulegną, zapewne już po pierwszym egzaminie, kolejnym zmianom. Dostosują jego poziom do posiadanej przez uczniów wiedzy z okresu nauki zdalnej w szkołach. W przeciwnym razie znacząco zwiększy się odsetek zdających, którzy nie uzyskali wymaganej liczby punktów do tego, by uzyskać świadectwo dojrzałości.

Przedmioty dodatkowe na poziomie rozszerzonym w formule 2023 w okresie 2023–2024 oraz 2025 r.

Egzamin maturalny na poziomie rozszerzonym jest głównym miernikiem wiedzy absolwenta, który chce wziąć udział w rekrutacji na uczelnię wyższą. Zgodnie z art. 44zzd ust. 4 u.s.o. absolwent przystępuje do egzaminu maturalnego z przedmiotów obowiązkowych oraz do części pisemnej egzaminu maturalnego z jednego przedmiotu dodatkowego. Ustawodawca w formule 2015 nie zdecydował się na wprowadzenie regulacji ustalającej czy sankcjonującej uzyskanie świadectwa dojrzałości od liczby punktów, nazywanej potocznie

progiem zdawalności lub progiem punktowym. Jak wskazuje Ł. Kierznowski „[m]aturzysta musi jedynie do niego „przystąpić”, aby móc zdać egzamin maturalny”¹³. W debacie nad kształtem i charakterem rozwiązań wprowadzonych przez parlament w kwestii egzaminów od wielu już lat zauważalny jest pogląd i propozycja wprowadzenia wskazanego minimum (choćby 30%) dla przedmiotu dodatkowego, który – będąc przedmiotem dodatkowym na poziomie rozszerzonym – staje się przecież obowiązkowym, który zdający musi wybrać, by pozytywnie złożyć cały egzamin maturalny.

Zmiany wprowadzone na egzaminie dojrzałości w latach 2022/2023 objęły także zakres przedmiotów dodatkowych, które absolwent zdaje na poziomie rozszerzonym. Egzamin taki zostanie także przeprowadzony na podstawie wymagań egzaminacyjnych zawierających ograniczony zakres wymagań podstawy programowej. Prawodawca jednak wprowadził obowiązek przystąpienia do egzaminu z jednego przedmiotu na poziomie rozszerzonym, bez progu zaliczenia. Warto wspomnieć, że w roku szkolnym 2020/2021 obowiązek taki został zniesiony, lecz już od roku szkolnego 2021/2022 obowiązek przystąpienia do minimum jednego egzaminu na poziomie rozszerzonym, jako egzaminu dodatkowego, został ponownie włączony w skład egzaminu maturalnego¹⁴. Przez dwa kolejne lata abiturienti nie będą obowiązani do uzyskania co najmniej 30% punktów z jednego z wybranych przedmiotów dodatkowych, aby uzyskać świadectwo dojrzałości i zdać egzamin maturalny. Obowiązek taki zostanie wprowadzony dopiero od 2025 r. Ustawodawca, wprowadzając wspomnianą regulację zaznaczył, że tymczasowa

„[r]ezygnacja z obowiązku uzyskania co najmniej 30% punktów z jednego przedmiotu dodatkowego jest przewidziana w latach szkolnych 2022/2023 i 2023/2024, tak aby zachować równość szans absolwentów nowego ustroju szkolnego przystępujących do egzaminu maturalnego po raz pierwszy, tj. absolwentów czteroletniego liceum ogólnokształcącego, którzy ukończą tę szkołę w roku szkolnym 2022/2023, oraz absolwentów pięcioletniego technikum, którzy ukończą tę szkołę w roku szkolnym 2023/2024. Od roku szkolnego 2024/2025 obowiązek uzyskania 30% punktów z jednego przedmiotu dodatkowego będzie dotyczył wszystkich absolwentów szkół ponadpodstawowych”¹⁵.

¹³ Ł. Kierznowski, *op.cit.*, s. 179.

¹⁴ Por. § 11kzk ust. 1 oraz ust.2 pkt. 3 lit. a rozporządzenia. Absolwent, który nie zadeklarował przystąpienia do egzaminu na poziomie rozszerzonym, otrzymał świadectwo z adnotacją, iż „W 2021 r. nie wymagano przystąpienia do części pisemnej egzaminu maturalnego z jednego przedmiotu dodatkowego”. Od 2022 r. obowiązek ten powrócił (por. § 11kzrr ust. 1 rozporządzenia).

¹⁵ Vide: Uzasadnienie do projektu ustawy z dnia 12 maja 2022 r. o zmianie ustawy o systemie oświaty i ustawy – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe oraz niektórych innych ustaw; <https://orka.sejm.gov.pl/Druki9ka.nsf/0/A75D74204B37D282C125880D003062EE/%24File/2096-uzas.docx> [dostęp: 15.06.2022] s. 4-5.

Obowiązek przystąpienia do jednego egzaminu dodatkowego w części pisemnej nie dotyczy absolwenta, który posiada: dyplom zawodowy w zawodzie nauczonym na poziomie technika, dyplom potwierdzający kwalifikacje zawodowe w zawodzie nauczonym na poziomie technika, lub świadectwa potwierdzające kwalifikacje w zawodzie ze wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie nauczonym na poziomie technika, albo certyfikaty kwalifikacji zawodowych ze wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie nauczonym na poziomie technika, świadectwa, o których mowa w pkt 3, i certyfikaty, o których mowa w pkt 4, ze wszystkich kwalifikacji wyodrębnionych w danym zawodzie nauczonym na poziomie technika, z uwzględnieniem przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 sierpnia 2019 roku¹⁶. Zdający mogą zatem „zastąpić” niejako tymi dokumentami obowiązek przystąpienia do egzaminu z jednego przedmiotu dodatkowego na poziomie rozszerzonym, co po raz pierwszy wprowadzono od roku szkolnego 2021/2022 w formule 2015¹⁷.

Próg zdawalności wprowadzony przez ustawodawcę na egzaminie dodatkowym jest dobrym rozwiązaniem. Ustawodawca, „zawieszając” przez dwa lata konieczność zdobycia wymaganych 30% punktów z egzaminu, dostosował zmiany do sytuacji związanej z pandemią COVID-19 i okresem nauki zdalnej. Zdający, którzy od 2025 r. będą wybierali przedmioty dodatkowe – rozszerzone, będą mogli dokonać swobodnego wyboru ze wskazanego w § 9 pkt 2 rozporządzenia MEiN z 2021 r. katalogu przedmiotów. Warto zaznaczyć, że przedmiot ten będzie wybierał zdający, starając się dostosować możliwość wyboru do „realnego” poziomu wiedzy i umiejętności. Obecnie przyjęta regulacja, nieustanawiająca żadnego progu zdawalności, nie spełnia bowiem żadnej funkcji zarówno w strukturze egzaminów zewnętrznych, jak i w samej ustawie. Zdający bowiem musi jedynie przystąpić do egzaminu, lecz nie musi poczynić żadnych starań, aby wykazać się jakąkolwiek wiedzą. Zgodnie z obecnie funkcjonującym rozwiązaniem legislacyjnym maturzysta może wypełnić niezbędne pola w arkuszu i opuścić salę egzaminacyjną, wiedząc, że egzamin został złożony i zaliczony.

¹⁶ Mowa o Rozporządzeniu Ministra Edukacji Narodowej z dnia 30 sierpnia 2019 r. w sprawie warunków, jakie musi spełnić osoba ubiegająca się o uzyskanie dyplomu zawodowego albo dyplomu potwierdzającego kwalifikacje zawodowe (Dz. U. poz. 1731).

¹⁷ „Zwolnienie” takie odbywa się zgodnie z art. 44zzd ust. 4b u.s.o. oraz art. 127 *ustawy z dnia 22 listopada 2018 r. o zmianie ustawy – Prawo oświatowe, ustawy o systemie oświaty oraz niektórych innych ustaw* (Dz. U. poz. 2245, z późn. zm.) w zw. z art. 297 ust. 2 pkt 2 i 3 *ustawy z dnia 14 grudnia 2016 r. – Przepisy wprowadzające ustawę – Prawo oświatowe* (Dz. U. z 2017 r. poz. 60, z późn. zm.). W 2022 r. z takiej możliwości skorzystało 2,6% wszystkich zdających, którzy przystępowali do egzaminu maturalnego (zob. *Informacja o egzaminie maturalnym przeprowadzanym w maju 2022 r. w terminie głównym*).

Obecne rozwiązanie ma na celu skorygowanie popełnionego błędu w przepisach prawa oświatowego i wzmocnić charakter egzaminu maturalnego w Polsce. Choć warto jednak zaznaczyć, że skutki takiego rozwiązania mogą znacznie przyczynić się do wzrostu odsetka maturzystów, którzy nie zdali egzaminu dojrzałości.

Poza wprowadzeniem progu zdawalności ustawodawca wprowadził także szereg innych zmian w przedmiotach dodatkowych na poziomie rozszerzonym. Przez dwa kolejne lata zdecydowano o ograniczeniu listy lektur w przypadku egzaminu z języka polskiego na poziomie rozszerzonym oraz wprowadzono tylko część egzaminu – wypracowanie (od 2025 r. dwie części – pierwsza: test historycznoliteracki oraz druga – wypracowanie). Zadania na egzaminie maturalnym z matematyki na poziomie rozszerzonym będą wyłącznie zadaniami otwartymi. Zdecydowano o odstąpieniu od wprowadzenia czterech zadań zamkniętych, tak jak było to w formule 2015. W przypadku języków obcych nowożytnych przez dwa kolejne lata ograniczony został zakres środków gramatycznych oraz obniżony ogólny średni poziom biegłości językowej, w tym zakresu środków językowych w wypowiedziach pisemnych (w skali ESOKJ). Poziom rozszerzony będzie skonstruowany na poziomie B2, w tym poziom B2+ w zakresie rozumienia ze słuchu i rozumienia tekstów pisanych. Zdecydowano ponadto o ułatwieniu dla absolwentów w zakresie konstruowania wypowiedzi pisemnych z przedmiotów, w których jednym z zadań jest samodzielna wypowiedź pisemna. Zmniejszono minimalną liczbę wyrazów w wypracowaniu z historii na poziomie rozszerzonym: 300 (zamiast 500, która będzie obowiązywać dopiero od 2025 r.) oraz na egzaminie rozszerzonym z filozofii do 300 (zamiast 400 wyrazów). W wielu arkuszach egzaminacyjnych zmieniono także samą formułę – treść poleceń zadań. W formule 2015 egzaminy opierały się na zadaniach zamkniętych oraz otwartych. Obecne rozwiązania wprowadzają ponadto, oprócz wspomnianych typów zadań, zadania z luką, wymagające uzupełnienia zdania bądź krótkiego tekstu jednym lub kilkoma wyrazami, zadania wyboru wielokrotnego, zadania typu prawda – fałsz oraz zadania na dobieranie, z którymi absolwenci poprzednich roczników nie mierzyli się na egzaminach rozszerzonych (choćby z historii czy wiedzy o społeczeństwie). W zadaniach egzaminacyjnych, jak wskazują *Informatory* do matury w formule 2023, szczególnie nacisk zostanie położony na sprawdzanie umiejętności związanych z argumentowaniem, wnioskowaniem i formułowaniem opinii.

Zadania takie są pokrewne do tych, które występują obecnie na egzaminie w klasach ósmych szkoły podstawowej, zatem można z całą stanowczością wskazać, że rodzaje zadań na egzaminach będą kontynuacją formy znanej uczniom z egzaminu sprzed czterech, bądź pięciu lat, kiedy przystępowali do obowiązkowego egzaminu kończącego szkołę podstawową.

Podsumowanie – wnioski

Egzamin maturalny w formule 2023 dla absolwentów nowego systemu kształcenia po reformie systemu edukacji będzie stanowił ogromne wyzwanie dla nauczycieli oraz samych zdających. Prawodawca, przyjmując znane już absolwentom z lat ubiegłych rozwiązania dotyczące choćby wymagań egzaminacyjnych, dostosował poziom egzaminu do okresu pandemii. Pozytywnie należy ocenić wprowadzoną modyfikację egzaminu ustnego z języka polskiego. Opracowanie puli zadań jawnych i udostępnienie ich daje możliwość zapoznania się z treścią oraz dostosowanie umiejętności, szczególnie z lektur obowiązkowych, do wymagań określonych przez autorów egzaminu. Sam egzamin ustny winien jednak zostać „zawieszony” w czasie, przez co przez dwa następne lata pierwsi absolwenci nowego systemu powinni także, jak ich poprzednicy, nie składać tego egzaminu obowiązkowego ze względu na podobne warunki nauki w czteroletnim liceum, bądź pięcioletnim technikum. Taka tymczasowa – epizodyczna – zmiana pozytywnie wpłynęłaby na tegorocznych absolwentów i przyszłych zdających, gdyż realnie zrównałaby szanse i stanowiłaby wypełnienie zasady sprawiedliwości społecznej pomiędzy rocznikiem z formuły 2015 i obecnymi zdającymi. Zmiany prawodawcze wprowadzone w egzaminach na poziomie rozszerzonym objęły szeroko komentowaną możliwość wprowadzenia progu punktowego na tym egzaminie. Modyfikacja ta zmienia warunki, które musi wypełnić zdający, aby uzyskać świadectwo dojrzałości. Uzyskanie wymaganych 30% punktów na egzaminie rozszerzonym od roku 2025 będzie stanowiło o wyższym poziomie całej matury – podniesie (choć tylko nieznacznie) jej prestiż i postrzeganie w oczach społeczeństwa. Skutki jednak tej zmiany będą zauważone już po pierwszym takim egzaminie, gdy znacznie zwiększy się odsetek abiturientów, którzy nie zdali całego egzaminu, bądź uzyskają możliwość ponownego przystąpienia w sesji poprawkowej. Zmiany obejmujące treść arkuszy i zadań egzaminacyjnych i tym samym wprowadzające inne niż dotychczas typy zadań stanowią także *novum* w porównaniu z poprzednią formułą egzaminu. Warto jednak wspomnieć, że zdający znają już doskonale

taką formułę, gdyż jest ona przede wszystkim ćwiczona w szkole na zajęciach edukacyjnych oraz rozwiązywali już takie zadania na poprzednim egzaminie, warunkującym ukończenie szkoły podstawowej.

Modyfikacje tymczasowe oraz te, które zostaną wprowadzone dopiero za dwa lata, wypełniają szeroko dyskutowane postulaty dotyczące samego ujednoczenia przepisów prawa oświatowego oraz zmiany niektórych elementów norm prawnych z tego zakresu. Samo już orzecznictwo sądów administracyjnych wskazuje, że „[e]gzamin maturalny stanowi formę oceny poziomu wykształcenia ogólnego, sprawdza wiadomości i umiejętności, ustalone w standardach wymagań będących podstawą przeprowadzania egzaminu maturalnego, określonych w odrębnych przepisach. Oznacza to, że egzamin maturalny jest formą komisyjnej oceny poziomu kształcenia ogólnego”¹⁸. Egzamin ten jednak winien być odpowiednio dostosowany do kryterium realnego nauczania, w tym pod rozważę prawodawca powinien wziąć sytuację kryzysową, która dotknęła oświatę w Polsce i na świecie. Zmiany przyjęte w aktach prawnych są dopiero zapowiedzią wkroczenia na dobrą drogę i świadczą o chęci modyfikacji i dyskusji nad formułą i treścią egzaminów zewnętrznych. Rozwiązania te jednak wymagają jeszcze przemyślenia i odpowiedniego dostosowania dla maturzystów zarówno w roku szkolnym 2022/2023 oraz przyszłych roczników, którzy będą grupą poddaną eksperymentowi egzaminacyjnemu nowego systemu po zmianach wprowadzonych w systemie edukacji, którego skutki poznamy po pierwszych wynikach matury w „nowej” formule 2023.

Kacper Janus jest studentem prawa na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Warszawskiego, stypendystą Ministra Edukacji i Nauki w roku szkolnym 2021/2022 oraz Prezesa Rady Ministrów w latach 2019/2020 i 2020/2021. Wyróżniony Nagrodą Samorządu województwa świętokrzyskiego Talenty świętokrzyskie. Odznaczony przez Prezydenta RP Medalem Stulecia Odzyskanej Niepodległości w 2022 r. Laureat wielu olimpiad i konkursów prawniczych, m.in. Olimpiady Wiedzy o Prawie, Olimpiady Wiedzy o Polsce i Wymiarze Sprawiedliwości, Olimpiady Wiedzy o Polsce i Świecie Współczesnym i wielu innych. Współautor recenzowanej monografii naukowej „Z zagadnień polskiego konstytucjonalizmu”. Interesuje się prawem konstytucyjnym, prawem oświatowym – w szczególności systemem egzaminów zewnętrznych w Polsce i prawem administracyjnym.

¹⁸ Postanowienie WSA w Gorzowie Wielkopolskim z 25 kwietnia 2012 r., II SA/Go 213/12, Lex nr 2887982